

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2011.6.7
SEK(2011) 823 galutinis

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos

ir dėl Tarybos nuomonės

dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos konvergencijos programos

{SEK(2011) 723 galutinis}

Rekomendacija

TARYBOS REKOMENDACIJA

dėl 2011 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos

ir dėl Tarybos nuomonės

dėl atnaujintos 2011–2014 m. Lietuvos konvergencijos programos

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 121 straipsnio 2 dalį ir 148 straipsnio 4 dalį,

atsižvelgdama į 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo¹, ypač į jo 9 straipsnio 3 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją²,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Užimtumo komiteto nuomonę,

pasikonsultavusi su Ekonomikos ir finansų komitetu,

kadangi:

- (1) 2010 m. kovo 26 d. Europos Vadovų Taryba pritarė Europos Komisijos pasiūlymui įgyvendinti naują darbo vietų kūrimo ir augimo strategiją „Europa 2020“, grindžiamą geresniu ekonominės politikos koordinavimu, ir daugiausia dėmesio skirti svarbioms sritims, kuriose reikia imtis veiksmų, kad būtų stiprinamas Europos tvaraus augimo ir konkurencingumo potencialas.
- (2) 2010 m. liepos 13 d. Taryba priėmė rekomendaciją dėl valstybių narių ir Sąjungos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2010–2014 m.), o 2010 m. spalio 21 d. – sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių³, kurios kartu sudaro integruotas gaires. Į šias integruotas gaires valstybių narių paprašyta atsižvelgti formuojant nacionalinę ekonomikos ir užimtumo politiką.

¹ OL L 209, 1997 8 2, p. 1.

² OL C , p. .

³ 2011 m. gegužės 19 d. Tarybos sprendimu (ES) Nr. 2011/308 taikytina 2011 m.

- (3) 2011 m. sausio 12 d. Komisija patvirtino pirmąją metinę augimo apžvalgą, kuria pradedamas naujas ekonomikos valdymo ES ciklas ir pirmas *ex ante* bei integruoto politikos koordinavimo Europos semestras, numatytas strategijoje „Europa 2020“.
- (4) 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino fiskalinio konsolidavimo ir struktūrinių reformų prioritetus (atsižvelgdama į 2011 m. vasario 15 d. ir kovo 7 d. Tarybos išvadas ir Komisijos metinę augimo apžvalgą). Ji pabrėžė, kad pirmenybę reikia teikti patikimų biudžetų ir fiskalinio tvarumo atkūrimui, nedarbo mažinimui reformuojant darbo rinką ir naujoms ekonomikos augimą intensyvinančioms pastangoms. Ji paprašė, kad valstybės narės šiuos prioritetus įgyvendintų konkrečiomis priemonėmis ir jas įtrauktų į savo stabilumo arba konvergencijos programas ir į nacionalines reformų programas.
- (5) 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Taryba taip pat paragino valstybes nares, prisijungusias prie pakto „Euro plus“, laiku pranešti apie savo išsipareigojimus, kad juos būtų galima įtraukti į stabilumo arba konvergencijos programas ir nacionalines reformų programas.
- (6) 2011 m. balandžio 28 d. Lietuva pateikė 2011 m. atnaujintą 2011–2014 m. konvergencijos programą ir 2011 m. nacionalinę reformų programą. Siekiant atsižvelgti į abiejų programų sąsają, jos vertintos vienu metu.
- (7) Lietuvos ekonomika atsigauna po didelės ekonomikos krizės, per kurią BVP nuo aukščiausio pakilimo taško iki žemiausio kritimo taško susitraukė 17 %, kai smukusios vidaus paklausos poveikį dar sustiprino pasaulio prekybos nuosmukis. Krizės poveikį greitai pajuto darbo rinka: 2010 m. viduryje nedarbas pasiekė rekordinį – 18,3 % – lygį, palyginti su vos 4,2 % 2008 m. pradžioje. Tvirtas išsipareigojimas laikytis valiutų valdybos principų ir reikšmingas fiskalinis konsolidavimas, taip pat privačiojo sektoriaus darbo užmokesčio koregavimas ir priemonės, skirtos finansų sistemos stabilumui stiprinti, padėjo stabilizuoti ekonomiką. Atsigaunant pasaulio ekonomikai, atkurtas konkurencingumas teigiamai paveikė ekonomiką, todėl padidėjo eksportas ir 2010 m. ekonomika vėl pradėjo augti. 2011 m. didėjant vidaus paklausai ekonomika atsigauna vis sparčiau. Nors numatoma, kad nedarbas sparčiai mažės, vis dėlto jo rodiklis išliks dviženklis.
- (8) Remdamasi atnaujintos konvergencijos programos vertinimu pagal Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1466/97, Taryba mano, kad makroekonominis scenarijus, kuriuo grindžiama 2011 m. konvergencijos programa, yra tikėtinas. Nors pagrįstas kiek palankesnėmis 2011 m. augimo prielaidomis, iš esmės jis atitinka naujausią 2012 m. Komisijos prognozę. Programoje planuojama iki 2012 m., t. y. iki Tarybos nustatyto termino, deficitą sumažinti iki mažesnės nei 3 % pamatinės vertės, tačiau programa nepakankamai pagrįsta 2012 metams numatytais priemonėmis. Ekonomikai atsigaunant vis sparčiau, 2011 m. biudžeto rezultatai gali būti geresni, nei numatyta programoje. Tačiau jei laikinos konsolidavimo priemonės, kurių taikymo laikotarpis baigiasi 2011 m. pabaigoje, nebus atnaujintos ir papildytos didelio masto nuolatinėmis priemonėmis, kyla rizika, kad programoje numatytų 2012 m. biudžeto tikslų pasiekti nepavyks, nepaisant gerėjančios makroekonominės perspektyvos. 2010–2012 m. vidutinė metinė fiskalinių priemonių vertė yra gerokai mažesnė nei 2,25 % BVP, kaip Taryba rekomendavo pagal 2010 m. vasario 16 d. priimtą perviršinio deficito procedūrą. Kadangi ekonomikos augimo ir mokestinių pajamų rodikliai daug geresni, nei buvo numatoma priimant Tarybos rekomendaciją pagal perviršinio deficito

procedūrą, įgyvendinus būtinas fiskalines priemones, turėtų būti galima sparčiau, nei numatyta projamoje, mažinti deficitą ir užtikrinti pažangą siekiant vidutinės trukmės tikslo. Vidutinės trukmės tikslo – 0,5 % BVP struktūrinio pertekliaus – per programos laikotarpį pasiekti nenumatoma.

- (9) Dėl didelio masto koregavimo, kurio reikės norint pasiekti pagal perviršinio deficito procedūrą nustatytą 2012 m. tikslą ir daryti pažangą siekiant vidutinės trukmės tikslo, ir dėl poreikio užtikrinti būtiną bendrą finansavimą, kad būtų galima paankstinti ES struktūrinių fondų lėšų naudojimą ir padidinti produktyvias investicijas į ekonomiką, nustatyti tolesnes konsolidavimo priemones bus sudėtinga. Viešajame sektoriuje padidinus efektyvumą, gali atsirasti daugiau galimybių koreguoti išlaidas nepabloginant viešųjų paslaugų kokybės. Jei nebus imamasi tolesnių reformų, kelis kitus dešimtmečius su visuomenės senėjimu susijusios išlaidos didės sparčiau nei vidutiniškai Europos Sąjungoje. 2010 m. birželio mėn. Vyriausybė pritarė išsamios socialinio draudimo ir pensijų sistemos reformos koncepcijos projektui. Projekte siūloma numatyta gerokai ilginti pensinį amžių, pakeisti pensijų apskaičiavimo tvarką ir integruoti valstybines pensijas į bendrą socialinio draudimo sistemą. Siekiant užtikrinti ilgalaikį fiskalinį tvarumą, labai svarbu patvirtinti ir sėkmingai įgyvendinti visus šių siūlymų aspektus; tai taip pat galėtų padėti didinti darbo jėgos pasiūlą vyresnio amžiaus darbuotojams suteikiant daugiau paskatų dirbti ir užtikrinant pakankamas pensijas. Be to, ilgalaikiam fiskaliniam tvarumui užtikrinti reikėtų tvirtesnės fiskalinės sistemos. Prieš prasidedant krizei pagal fiskalinę sistemą buvo nedraudžiama pakartotinai ir smarkiai koreguoti išlaidų tikslus ir buvo sudarytos sąlygos procikliškam išlaidų augimui, tas išlaidas finansuojant neplanuotomis pajamomis. Pernelyg didelis išlaidų, finansuojamų ekonomikos bumo laikotarpiu gautomis pajamomis, augimas lėmė didelį fiskalinį disbalansą, kuris išryškėjo per krizę. Tai taip pat paskatino ekonomikos perkaitimą.
- (10) Lietuvos nedarbo lygis – vienas iš aukščiausių ES. Dabar svarbiausia užtikrinti, kad šis spartus nedarbo didėjimas netaptų struktūrinis. Labai griežti darbo teisės aktai ir socialinės paramos sistemoje įtvirtintos paskatos nedirbti trukdo veikti darbo rinkai. Priemonės šiose srityse, jei būtų derinamos su pakankamai finansuojama aktyvia darbo rinkos politika, padėtų sumažinti riziką, kad didelis nedarbas taps struktūrinis, ir sumažinti šešėlinės ekonomikos mastą.
- (11) Lietuvos valstybės valdomos įmonės sukuria maždaug 18 % BVP. Joms vis dar būdingas neveiksmingumas ir nepakankama finansinė grąža. Sėkmingai įgyvendinus valstybės valdomų įmonių reformą, taip pat padidėtų konkurencija ir pagerėtų verslo aplinka. 2010 m. Lietuva pradėjo reformą penkiuose pagrindiniuose sektoriuose. Įgyvendinant tą reformą, nustatytos valstybės valdomų įmonių skaidrumo gairės, sudarančios atskaitomybės Vyriausybei pagrindą. 2010 m. gruodžio mėn. priėmus Vyriausybės nutarimą dėl efektyvumo didinimo, dar padidėjo reformos patikimumas. Nepaisant to, visos šios priemonės tėra tik principai ir gairės, o Nutarime trūksta kelių esminių iš pradžių siūlytų priemonių, kuriomis būtų užtikrintas reguliavimo ir nuosavybės funkcijų atskyrimas.
- (12) Lietuvos ūkio energijos vartojimo intensyvumas – vienas iš didžiausių ES. Tai labai susiję su būsto šildymu: prastai prižiūrimi daugiabučiai yra didžiausia problemos priežastis. Nors šiai problemai spręsti dar 2004 m. priimta strategija, lėšų investuojama nedaug. Be to, sparčiai padaugėjo automobilių savininkų (gerokai viršijamas ES vidurkis), o pajamos iš energijos ir transporto mokesčių, palyginti su BVP ir su darbo

jėgos apmokestinimu, sumažėjo. Išsprendus mažų energijos mokesčių, įskaitant transporto priemonių registracijos ir savininko mokesčius, tarifų problemą, būtų lengviau trumpuoju laikotarpiu vykdyti fiskalinį konsolidavimą, taip pat būtų skatinama efektyviau vartoti energiją.

- (13) Apskritai Lietuvoje verslo reguliavimo sistema palanki, tačiau padėtis, susijusi su verslo pradžios sąlygomis, statybos leidimų išdavimo laiku bei kaina ir investuotojų apsauga, palyginti prasta. Patobulinus šių sričių teisės aktus, būtų padedama skatinti darbo vietų kūrimą ir augimą. Konkurencijos politikos reformomis verslo aplinka būtų dar pagerinta, tačiau pažanga lėta, ypač energetikos ir maisto mažmeninės prekybos sektoriuose. Užbaigta peržiūrėta nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija padės sumažinti susirūpinimą dėl energijos tiekimo saugumo ir paskatins didesnę konkurenciją elektros energijos gamybos rinkoje. Įgyvendinus trečiąją ES elektros energijos ir dujų rinkos teisės aktų paketą, padidėtų konkurencija mažmeninėje energijos rinkoje. Maisto mažmeninės prekybos sektoriuje Lietuva 2009 m. priėmė Mažmeninės prekybos įmonių nesąžiningų veiksmų draudimo įstatymą. Tačiau maisto mažmeninės prekybos sektoriuje konkurencija ir toliau nepakankama iš dalies dėl jo struktūros ir dėl rinkos reguliavimo neveiksmingumo. Koncentracija maisto mažmeninės prekybos tinkluose linkusi didėti; 2008 m. keturių didžiausių mažmenininkų pardavimų dalis sudarė 72 % visų pardavimų.
- (14) Lietuva prisiėmė tam tikrus išsipareigojimus pagal paktą „Euro plus“⁴. Kad padidintų fiskalinį tvarumą, Lietuva priims įstatymus, kurių tikslas – sudaryti sąlygas kaupti valstybės išdo atsargas sunkmečiui ir skatinti vykdyti atsakingą antiinfliacinę biudžeto politiką. Taip pat paskelbtos tam tikros svarbios priemonės pensijų ir socialinės apsaugos sistemai reformuoti. Užimtumo priemonėmis daugiausia siekiama skatinti užimtumą, kovoti su nelegaliu ir nedeklaruotu darbu ir sudaryti sąlygas lankstiems darbo susitarimams. Siekiant gerinti verslo aplinką, prisiimti tam tikri išsipareigojimai stiprinti verslą kontroliuojančias institucijas, didinti skaidrumą ir mažinti administracinę naštą verslui. Šie išsipareigojimai susiję su visomis keturiomis pakto sritimis. Apskritai jie atitinka reformų darbotvarkę, išdėstytą konvergencijos programoje ir nacionalinėje reformų programoje. Įvairios priemonės užimtumo srityje, jei jos bus įgyvendintos, vertinamos palankiai ir padėtų skatinti darbo jėgos paklausą. Šie išsipareigojimai buvo įvertinti ir į juos atsižvelgta rengiant rekomendacijas.
- (15) Komisija įvertino konvergencijos programą ir nacionalinę reformų programą, taip pat išsipareigojimus pagal paktą „Euro plus“⁵. Komisija įvertino ne tik jų svarbą tvariai fiskalinei ir socialinei bei ekonominei politikai Lietuvoje, bet ir tai, kaip laikomasi ES taisyklių ir gairių, nes būtina stiprinti bendrą Europos Sąjungos ekonomikos valdymą, ES lygio priemonėmis prisidedant prie būsimų nacionalinių sprendimų. Todėl Komisija mano, kad reikės patikslinti priemones, skirtas užtikrinti, kad būtų laikomasi 2012 m. biudžeto tikslų. Taip pat reikėtų tolesnių veiksmų siekiant reformuoti pensijų sistemą, kad būtų stiprinamas fiskalinis tvarumas ir skatinamas ilgesnis darbingas amžius; gerinti darbo rinkos veikimą, įgyvendinti valstybės valdomų įmonių reformų paketą, didinti energijos vartojimo efektyvumą bei spręsti mažų energijos mokesčių problemą ir didinti konkurenciją tam tikruose sektoriuose.

⁴ Išsamesnės informacijos apie išsipareigojimus pagal paktą „Euro plus“ galima rasti SEC(2011) 723.

⁵ SEC(2011) 723.

- (16) Atsižvelgdama į šį vertinimą, taip pat į 2010 m. birželio 2 d. Tarybos rekomendaciją pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 7 dalį, Taryba išnagrinėjo 2011 m. atnaujintą Lietuvos konvergencijos programą ir pateikė savo nuomonę⁶ rekomendacijoje, ypač toliau išdėstytuose jos 1 ir 2 punktuose. Atsižvelgdama į 2011 m. kovo 25 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas, Taryba išnagrinėjo Lietuvos nacionalinę reformų programą;

REKOMENDUOJA Lietuvai 2011–2012 m. imtis šių veiksmų:

- (1) Iki 2012 m. biudžeto sudarymo imtis papildomų nuolatinio pobūdžio fiskalinių priemonių perviršiniam deficitui panaikinti. Stiprinti mokestinių prievolių vykdymą ir visapusiškai pasinaudoti ekonomikos atsigavimu, kad būtų sparčiau mažinamas deficitas ir užtikrinama spartesnė pažanga siekiant vidutinės trukmės tikslo – bent po 0,5 % BVP kasmet. Stiprinti fiskalinę sistemą, visų pirma nustatant privalomas viršutines išlaidų ribas pagal vidutinės trukmės biudžeto sistemą ir užtikrinant, kad jų būtų laikomasi.
- (2) Priimti siūlomus teisės aktus, kuriais įgyvendinama pensijų sistemos reforma. Siekiant užtikrinti aktyvesnį dalyvavimą darbo rinkoje, pašalinti fiskalines paskatas nedirbti pensinio ar priešpensinio amžiaus žmonėms.
- (3) Didinti darbo rinkos lankstumą ir tuo tikslu keisti Darbo kodeksą, kad jo nuostatos taptų lankstesnės ir būtų galima geriau naudotis terminuotomis darbo sutartimis. Keisti atitinkamus teisės aktus, visų pirma Piniginės socialinės paramos įstatymą, siekiant užtikrinti, kad socialinės paramos sistemoje neliktų paskatų nedirbti.
- (4) Iki 2011 m. pabaigos įgyvendinti visus valstybės valdomų įmonių reformų paketo aspektus užtikrinant, kad būtų atskirtos nuosavybės ir reguliavimo funkcijos, būtų nustatyti aiškūs įmonių tikslai, padidintas skaidrumas ir kad būtų atskirta komercinė ir nekomercinė veikla.
- (5) Efektyviau vartoti energiją pastatuose sparčiai įgyvendinant kontroliuojančiojo fondo iniciatyvą ir imtis veiksmų siekiant pereiti prie energijos vartojimu pagrįsto apmokestinimo, pradedant keleivinio transporto priemonių registracijos ir savininko mokesčiais.
- (6) Imtis priemonių siekiant pagerinti verslo pradžios ir statybos leidimų išdavimo sąlygas ir didinti konkurenciją energetikos ir mažmeninės prekybos sektoriuose.

Priimta Briuselyje

*Tarybos vardu
Pirmininkas*

⁶ Numatyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97 9 straipsnio 3 dalyje.